

Maapallon kova kivikehä on ohut, meren pohjassa muutamia ja vuoris-
toissa muutamia kymmeniä kilometrejä paksu. Maapallon sisus on tu-
likuunaa sulaa kiviainetta, magmaa. Sen päällä kovat, kevyemmät
mannerlaatat kelluvat.

Sula kiviaines ei pysy paikallaan, vaan se on jatkuvassa liikkeessä kuin kie-
huva vesi kattilassa. Tietyillä alueilla magma nousee jatkuvasti ylöspäin. Tämä
saa mannerlaatat liikkumaan toisistaan pois päin ja se johtaa törmäykseen toi-
saalla. Kun ohut merenpohjan laattaa törmää paksumpaan mantereiseen laatta-
aan, alkaa ohuempi laatta työntyä paksumman alle. Käsittelemättömän työntövoima
saa vuosimiljoonien aikana maan poimuttumaan kurttuun ja syntyy vuoria.

Ohuempi laatta sulaa painuessaan maan sisään. Kevyt, sula kiviaines löy-
tää kivistä repeämän, josta se pääsee ylös maan pinnalle. Tähän kohtaan syn-
tyy tulivuori. Laatat ovat rosopintaisia ja liukuminen ei tapahdu kuin voideltuna.

Kappaleet jumittuvat välillä toisiinsa kiinni ja kun lukitus vihdoon purkautuu, se
tapahtuu rajusti maanjäristyksenä. Suomi ei sijaitse mannerlaattojen törmäys-
alueella, eikä täällä sen vuoksi ole teräväpiirteisiä vuoristoja, tulivuoria tai ra-
juja maanjäristyksiä.

Vuoripoimutus tapahtuu äärimmäisen hitaasti ja vuorten synty kestää mil-
joonia vuosia. Vanhat vuoret ovat matalia ja loivapiirteisiä, vuosimiljoonien säi-
den aiheuttaman kulutuksen seurauksena. Suomenkin alueella on ollut joskus
Alppien kaltaisia vuoria, Svekofennidit Etelä-Suomessa ja Karelidit Itä-Suomes-
sa ja Lapissa. Nämä molemmat syntyivät noin 2000 miljoonaa vuotta sitten.

Simpstö on tynkä muinaisesta, Svekofennideihin kuuluneesta vuoresta. Simp-
stö on näkyvissä edelleen, koska sen kiviaine, kvartsiitti, on kovempaa ja kes-
tävämpää kuin ympäröivien alueiden kivilajit.

Jäkälä on herkkä indikaattori

Jäkälät ovat hidaskasvuisia ja pitkä ikäisiä. Kivillä kasvavien
rupi- ja karttajäkälien kasvuvauhti on vain millimetrin kymmenesosa
vuodessa. Niiden koosta voidaan siten päätellä, milloin kivipinta on
paljastunut. Jäkälät ovat tärkeitä ilmanpuhtauden ilmaisijoita.
Naavat ja lupot ovat vähentyneet ilmansaasteiden vuoksi.

Torvijäkälä
Cladonia sp. – Bägerlav – Cup lichen

Haukka, lintumaailman aatelinen

Haukan leijumista tuulessa voi katsella loputtomiin. Kauniit haukat ovat arvostettuja lintuja monissa kulttuureissa. Niiden erinomainen näkökyky, uljas lento, nopeus sekä jalot piirteet tekevät linnusta ihailtavan. Suomessa kaikki haukat ovat rauhoitettuja.

Haukat ovat nopeita lentäjiä. Haukkojen lentonopeus vaihtelee 0-300 km/h riippuen lintulajista, toiminnasta ja tilanteesta.

Ampuhaukka

Falco columbarius, Stenfalk, Merlin

Ampuhaukka on pienin haukkamme. Koiras on vain ison rastaan kokoinen, mutta naaras on kookkaampi. Naaraat ja nuoret yksilöt ovat päälän ja selkäpuolen väritykseltään tumman ruskeita. Koiras on vastaavasti siniharmaa.

Ampuhaukka saalistaa avomailla, pelloilla, soilla ja metsäaukeilla pääasiassa lintuja, mutta sille kelpaavat pikkujyrsijät ja suuret hyönteiset kuten sudenkorennot. Saalistaessaan se lentää matalalla yllättäen kohteen.

Ampuhaukka ei itse rakenna pesää. Se ainoastaan raapii sopivaan alustaan sen verran kuoppaa, että munat pysyvät paikoillaan. Pesäpaikka voi olla myös toisten lintujen vanha pesä.

Sinisuohaukka

Circus cyaneus, Blå kärnhök, Northern Harrier

Sinisuohaukalla on kokoonsa nähden pitkät siivet. Koiras on päältä siniharmaa, vaalea alta ja sen siivenkärjet ovat mustat. Naaras on ruskea päältä, vaalea alta ja yläperässä on myös valkoista.

Sinisuohaukka viihtyy avoimilla soilla, jokisuistoilla ja pelloilla, mutta sen voi nähdä saalistamassa myös metsäalueella. Suohaukat lentelevät matalalla ja etsivät saaliikseen pieniä nisäkkäitä ja lintuja. Ravintoa ovat lisäksi linnunmunat, kalat, hyönteiset, käärmeet, sammakot ja haaskat. Sinisuohaukan pesä on maassa.